

Meditatie Paaswake

Beeld: vlam in het donker

Er moet licht komen!

Wat deze eerste woorden van de Bijbel zo bijzonder maken, is dat ze niet door mensen, maar door God zelf worden uitgesproken. God zei: 'er zij licht', en er was licht. Het is misschien wel het krachtigste signaal van hoop: mensen die doen wat God zei en samen licht ontsteken wanneer alles donker is.

In het boekje *'Levenslessen van een rabbijn'* (2023) vertelt Awraham Soetendorp het verhaal Hugo Gryn. Na de tweede wereldoorlog werd hij één van de belangrijkste rabbijnen van het Verenigd Koninkrijk. Maar zijn levensverhaal is een verhaal dat getekend is door trauma. Hij overleefde de holocaust, maar verloor zijn 10-jarige broertje die in Auschwitz overleed, en zijn vader met wie hij gevangen had gezeten in concentratiekamp Grunskirchen, dat onder toezicht stond van het grotere Mauthausen. Pas op latere leeftijd lukte het hem om er mondesmaat over te spreken. In zijn memoires vertelt hij dat zijn vader hem op een dag apart had genomen omdat het Chanoeka was, het Joodse lichtfeest waarop het verzet tegen de onderdrukking van de Grieken en Syriërs in 164 v. Chr. wordt herdacht. Hugo's vader had een stukje vet uit zijn broekzak gehaald dat hij ergens gevonden had en zei: "Hugo, hiermee steken we een kaars aan". Hij had geprotesteerd. "Dat hebben we nodig om te overleven". Maar zijn vader had gezegd: "Jongen, een mens kan een tijd in leven blijven zonder voedsel, en een paar dagen zonder water, maar geen dag zonder hoop".

Op die die plek van totale duisternis en wreedheid, waar enkel de dood nog heerst, steekt een onschuldig kind samen met zijn vader een kaars aan; een kwetsbare vlam als teken van hoop. Deze wereld heeft licht nodig, mensen die spreken van hoop: dat er een weg is naar vrede en verzoening, een wereld voorbij het donker. Het scheppingsverhaal in Genesis begint met chaos: – een duisternis zo diep dat daarin geen leven kan bestaan. Als je vandaag naar de wereld kijkt, dan is het de chaos die reageert, de ontredde en de wanhoop waarin mensen wegzinken. Maar in deze nacht die zo anders is dan alle andere nachten klinken Gods beloften, in deze nacht

horen wij hoe God licht brengt in deze verloren wereld, hoe de Heer wrede machthebbers het zwijgen oplegt. Wat de teksten van vandaag gemeen hebben is dat God in het verborgene werkt, daar waar geen licht kan komen en waar alle stemmen zwijgen: daar is God reddend aanwezig.

Beeld 2: Verrijzenisicoon

De icoon voor stille zaterdag verbeeldt dat op een heel bijzondere wijze. Ook dit beeld komt van een fresco die te zien is in de orthodoxe kerk in Brugge. In het Grieks wordt deze icoon 'anastasis' genoemd: opstaan, verrijzen. In onze westerse kunstgeschiedenis zie je steeds terug hoe Christus zichtbaar uit het graf verrijst. Maar in het Oosten werd dit anders verbeeld. Daar zien we hoe Christus afdaalt tot in de diepste duisternis. Jezus staat met zijn voeten op de stukgebroken deur van de hel, het dodenrijk – zoals de geloofsbelijdenis ook zegt: 'die nedergedaald is ter helle'. Jezus is gehuld in goud: de kleur van goddelijke zonneglans. Daar waar geen licht meer schijnen kan en alleen nog pijn is – daar verborgen voor mensenogen – verbreekt Hij de machten van de dood, en behaalt Hij de overwinning. Rondom Jezus is een lichtblauwe gloed te zien: dat blauw

verbeeldt zuiverheid, maar is ook de kleur van de hemel en van het paradijs. Links van Jezus zien we rechts vooraan in het groen Adam staan, en achter hem de koningen David en Salomo en daarachter Johannes de Doper. Alle drie wijzen ze naar Jezus, alsof ze daarmee zeggen willen: Hij is het licht, Hij is het die ons bevrijden zal! Aan de andere kant staan Eva, met achter haar drie profeten. Het meest opvallende aan de icoon is dat Jezus Adam en Eva bij de pols grijpt en hen met kracht uit de dood omhoogtrekt.

Beeld 3: licht in donker water

De uitgestrekte arm waarmee God ingrijpt wanneer mensen geen uitkomst meer zien en alles verloren lijkt: het wordt bijna nergens sprekender verteld dan in de Exodus. En ook daar begint het verhaal met totale chaos. De briesende paarden, de uitgetrokken zwaarden van de soldaten. De Hebreërs schreeuwen het uit van angst, want voor hen zien ze slechts het water van de Rietzee waar ze dwars doorheen moeten. Geen weg meer om te gaan, alleen nog de afgrond van de dood, het water waarin ze allemaal zullen verdrinken. De meedogenloosheid waarmee farao hier optreedt staat beeld voor de wrede leiders van

onze tijd, die al met een even verstokt hart optreden en niet zullen aarzelen om zelfs hun eigen volk de dood in te jagen.

Maar dan is er te midden van het geraas, een moment van stilte. God werkt in de verborgenheid van het geloof: zoals Jezus de dood overwint in die stille dagen na de kruisdood – zo toont God in de stilte zijn kracht. Want te midden van al het rumoer en alle angst, is daar ineens een moment van rust. Die woorden van Mozes die vertrouwen geven en troost ademen. Je moet ze eigenlijk in de grondtekst horen, want ook in de NBV21 valt het werkwoord dat ‘stil zijn’ betekent weg.

Wees niet bang, houdt stand

en zie de redding die de Heer vandaag voor jullie zal bewerken.

Wees stil, want de Heer zal voor u strijden.

Eigen vertaling uit het Hebreeuws.

‘Ik ben bij je’ was dit jaar het treffende thema van The Passion. Om dat vertrouwen gaat het in het leven. Dat je op een dag de wijsheid vindt om in alle rumoer en lawaai, alle onrust in deze wereld, alles wat ons overkomen kan – om dan stil te worden, en je vertrouwen te richten op God. Weten en geloven: de Heer zal het voor mij doen, Hij zal overwinnen. Dat is de weg van Mozes, de weg ook van Jezus die zichzelf gegeven heeft en zich in stilte heeft overgegeven aan zijn Vader.

De nacht valt over de Israëlieten. God zelf wijst de weg. In wolk en vuur lezen we in Ex 14:19. Hij is als een lichtend vuur, een spoor van licht die hen in het donker van die nacht vooruitgaat. En de wolken die hen omgeven zijn als een schild, een beschermde muur, zodat hun vijanden, de kwade machten hen niet kunnen raken.

Mozes heft zijn armen omhoog – als een teken dat God er zal zijn. Het begint te waaien, een oostenwind steekt op. Het water splijt zodat de Israëlieten dwars door de zee kunnen gaan. In de Hebreeuwse tekst verschijnt een werkwoord dat ‘klieven’ of ‘uitéén trekken’ (*bāqa*) betekent. God die de wateren scheurt. Wat doet dat denken aan de eerste dag van de schepping, toen de aarde nog woest een leeg was. Maar toen had God gesproken: er moet licht zijn. Ook nu schept Hij orde in de chaos. God bedwingt de wateren, zoals het was in het begin. En daar gaan ze dan: een volk bevrijd van hun onderdrukker, eindelijk weer grond onder de voeten, een weg om te gaan.

En dan gebeurt het... in de morgenwake, zoals vers 24 vertelt. Mozes heft zijn armen opnieuw omhoog. En bij het gloren van de dag, wanneer de zon de horizon rood kleurt, laat God het water terugstromen. Zoals op de tweede dag van de schepping, stroomt het water weer naar één plaats. Alle chaos, de benauwing en de angst: ze stromen weg. De kwade machten van farao zijn gebroken. Er is een nieuwe dag aangebroken, de dag van Gods bevrijding.

Terug naar verrijzenisicoon

Ook de Paasmorgen begint niet zo vredig als wij vaak denken. Lucas schrijft dat de vrouwen die naar het graf van Jezus komen om zich lichaam te balsemen, helemaal van streek raken. Maar dan is daar die stem die rust brengt: 'waarom zoek u de Levende onder de doden' (Lc 24:5)? In de stilte van de nacht, toen zij sliepen, is het wonder gebeurd. Jezus heeft de dood overwonnen. Hij leeft. De anastasisicoon gaat over nieuw leven. De opstandig is geen terugkeer naar het aardse leven, maar is een volledig doorleven van de dood naar een nieuw leven. Christus grijpt Adam en Eva stevig bij de pols. De pols die hier symbool staat voor het nieuwe bestaan. Hier klopt het hart van het eeuwige leven in Hem. En zo nodigt de icoon je uit om een nieuw mens te zijn, om als bevrijd mens met Hem op te staan en te leven in zijn licht.

Sta dus op met Hem en wees als licht in deze wereld.
Christus is verrezen, ja waarlijk verrezen. Halleluja!